

Middelalder og kulturmøder

Ca. 500-1500

Tidlig middelalder: 500-1000

Højmiddelalder: 1000-1250

Senmiddelalder: 1250-1500

Begrebet middelalder opstod i 1600-tallet og betyder mellemtid. Mellemtid mellem antikken (kulturel vigtig) og den moderne tid.

En 1000-årig periode i Vesteuropas historie, hvor den katolske kirke var det helt centrale element.

Paven: Kirkens overhoved og meget magtfuld i middelalderen.

Begynder efter det Vestromerske rige faldt i 476 (den sidste kejser afsættes).

Reformationen i 1500-tallet ses som afslutning på perioden.

Hvad karakteriserede det nye samfund, der opstod efter romerrigets fald?

- Klostervæsenet
 - Biblioteker (gamle antikke skrifter)
 - Arbejde (dygtige inden for håndværk)
 - Vende det verdslige samfund ryggen og hellige sig et liv i arbejde og bøn
 - Kritik af klostervæsenet
 - De fik stor økonomisk magt
 - Frankerriget
 - Indgår alliance med den katolske kirke
 - Karolingerne (også frankere) tager magten i midten af 700-tallet
 - Under Karl den Store samles næsten hele Vesteuropa
 - 800: Karl den Store kronet som hellig romersk kejser
-
- 900-1100: Den store forandring
 - Vikingerne hærger i 800-tallet (lidt ind i 900-tallet)
 - Muslimske pirater i Middelhavet
 - Magiarenne fra øst
 - Karl den Stores rige blev delt kort tid efter hans død (Tyskland, Frankrig, Italien)
 - Stabilitet igen i midten af 900-tallet og nu ligger magten i det tyske rige
 - Tysk-romersk kejser
 - Kristendommen udbredes (folk går frivilligt over til kristendommen)
 - Investiturstrid
 - Hvad skal have lov til at udpege biskopper?
 - Magttab mellem kirken og verdslige magt fortsætter gennem middelalderen
 - 1000-1450: Høj- og senmiddelalder
 - Man fandt sin sikkerhed i personlige relationer
 - Man opretholdt det feudale samfund, fordi alle så en fordel i at opretholde det
 - Landbrugssamfund

- Hovedparten af jorden var ejet af kongen, kirken eller herremændene
- I højmiddelalderen var der befolkningsvækst
 - Pga. klimaforbedring i begyndelsen af 1300-tallet + forbedring af landbrugsteknologien
- I landsbyerne var folk bundet sammen i arbejdsmæssige sammenhænge og ofte også med familiære bånd (man blev gift med en fra samme eller nabolandsbyen)
- Den sociale mobilitet var meget begrænset
- Stormændene var fritaget for at betale skat, fordi de skulle yde krigstjeneste for kongen
- Ridderkulturen opstod i forbindelse med den nye krigsteknik
 - Overklassens sønner blev allerede som 7-årige sendt til træning
- Kirken forøgede sin jordejendom, fordi folk gav gaver for at forkorte skærsilden
- 1075: Heftig strid mellem pave Gregor 7. og den tyske konge/kejser Henrik 4.: Paven bestemte, at kun kirken måtte udnævne biskopper
 - Paven blev erklæret afsat af Henrik 4., men Henrik 4. blev af paven lyst i band
 - Kejseren bøjede sig, og paven optog ham igen i kirken
- Den gejstlige og den verdslige var to jævnbyrdige instanser
- For at lette den store handel mellem norditalienske byer (med varer fra Østen) og Nordvesteuropa oprettede de norditalienske byer kredit- og bogholderisystemer
 - Købmændene var ikke længere tvunget til at rejse rundt med store mængder guld og sølv
- Byerne ønskede privilegier, der kunne sikre dem monopol på handel og håndværk samt frigøre dem fra godsejernes magt
- Kongen kunne lette handelen ved at slå mønt, og han kunne få byerne over på hans side for at stå stærkere over for den jordejende adel, som byerne var utilfredse med
- I 1300-tallet var der dårlig høst = dårligere ernæringssituation = øget følsomhed over for sygdomme
 - I midten af 1300-tallet brød en byldepest, Den Sorte Død, ud
 - Den kom fra Italien til Mellemøsten i 1347. Skandinavien 1349. Rusland 1351
- Nogle steder døde op mod $\frac{2}{3}$ af befolkningen, værst i byerne, hvor folk boede tæt
 - Gennemsnit: $\frac{1}{3}$ af Europas befolkning døde
- Der blev mangel på arbejdskraft i landbruget
- Mange mindre jordejere gik konkurs
- De bønder, der overlevede pesten, kunne gennemtvinge en nedsættelse af fæsteafgifterne, så det blev mere fordelagtigt at være fæster end selvejer
- Landbruget blev lagt om: Fra korndyrkning, der krævede meget arbejdskraft, til kvægavl, der ikke krævede så meget arbejdskraft
- Hundredårskrigen:
 - 1337-1453
 - Frankrig og England
 - Retten til den franske trone, herredømmet i Flandern og Englands forsøg på at bevare indflydelse i Nordvest- og Sydvestfrankrig
 - Englænderne anvendte fodfolk (med tre former for buer: kortbue, langbue og armbrøst), som var bedre end det franske væbnede rytteri

- Franskmændene moderniserede deres hær, og i 1453 sluttede de fred
- Det feudale system fungerede ikke længere:
 - Under krigen havde der været et bondeoprør i Frankrig: Bønderne fik ikke den nødvendige beskyttelse af jordejerne
- I 1309 blev pævedømmet af den franske konge flyttet til Avignon, og derved mistede paven indtægterne fra pævestolen i Rom
 - Som kompensation begyndte paven at sælge afladsbreve
- Fra 1378 til 1417 blev pævestolen delt: Én pape i Rom og én i Avignon
 - En kirkelig splittelse var med til at uddybe den verdslige splittelse
- Ved slutningen af middelalderen var der en nyt samfund: Stændersamfundet:
 - Gejstligheden: stærke, ofte i konflikt med kongen og adeligheden
 - Den feudale godsejere: havde mistet betydningen på grund af den militære udvikling
 - Borgerne: købmænd og håndværkere fra byerne, ny stand, egentlig også bønder
- I middelalderen skabtes et udgangspunkt for den udvikling, der foregik i renæssancen og den ekspansion til lands uden for Europa, som begyndte i løbet af 1400-tallet
- I 1100-tallet slog et omfattende kirkebyggeri igennem herhjemme: landet blev opdelt i sogne
- Omkring 1200: gotisk stil slår igennem, brændte sten til byggeri, bygge hvælvinger
- Ved middelalderens slutning var der i alle større byer mindst ét kloster
- 1241-1340: Store kriser i DK om kongemagten. Stormændene tvang i 1282 Erik Klipping til at underskrive en håndfæstning, hvori han lovede hvert år at holde danehof, hvor han skulle rådføre sig med stormændene
 - Kirken ville ikke acceptere at være underlagt kongemagten
- 1397: Kalmarunionen samlede Danmark, Norge og Sverige
 - Erik af Pommern blev kronet til den nye konge af denne union